

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Boeken (en zo)

Geïntegreerde behandeling van dubbele diagnose – Een richtlijn voor effectieve behandeling

K.T. Mueser, D.L. Noordsy, R.E. Drake, & L. Fox (2011). 600 pp. Utrecht: De Tijdstroom. € 58,-. ISBN 978 90 5898 186 8.

Gerrit van den Born

De auteurs van dit boek hebben veel gepubliceerd op het gebied van dubbele diagnose bij personen met zowel een ernstige psychische stoornis als middelenmisbruik in verschillende gradaties. Ik beperk me in deze bespreking tot hoofdstuk 15 door Kim Mueser en Lindy Fox, gericht op het werken met families en familiegroepen. Dit hoofdstuk geeft veel praktische informatie over het nut en de effecten van familiegroepen. Het past in de trend van meer aandacht voor familiebeleid in de verslavingszorg. Het referentiekader van het hele boek en dus ook van dit hoofdstuk, is cognitief-gedragstherapeutisch.

Het werken met familiegroepen kan samenvallen met systeemtherapie, maar dat hoeft niet. De familiegroepen die hier worden beschreven, lopen parallel met de meer actieve fase van de behandeling, maar patiënten en hun familieleden kunnen ook deelnemen tijdens een minder intensieve fase, waarbij aspecten als stabilisatie, maar ook thema's zoals opnieuw motiveren en in actie komen besproken kunnen worden. Bij ontmoeting met anderen met vergelijkbare problematiek ervaren patiënten en hun familieleden dat ze niet de enigen zijn die hiermee kampen; her- en erkenning zijn dan belangrijke fenomenen. Het helpt daarbij

dat de deelnemers in verschillende fasen verkeren, zodat ze van elkaar kunnen leren en niet in de laatste plaats elkaar hoop en steun kunnen bieden.

De schrijvers maken duidelijk wat qua regie en thematiek belangrijk is, zoals psycho-educatie en thema's rondom coping. Door die regie willen ze met de bijeenkomsten bevorderen dat interactie met betrekking tot informatie en ervaringen zo dicht mogelijk bij de eigen levenssfeer en problematiek van de deelnemers wordt gehouden.

De beschreven strategieën van de organisatie van familiebijeenkomsten lijken hier soms los te staan van context en de fase van behandeling waarin de patiënt en zijn familieleden zich bevinden. Dat is mijns inziens een gemiste kans. Door ook andere (socio)therapeuten te laten deelnemen, kunnen de twee contexten waarin de patiënt zich bevindt, de (poli) klinische en die van het gezin, verbonden worden. Dat kan sterke effecten hebben op beide contexten. Door die verbinding nemen de therapie en de beleving ervan in intensiteit toe. Door de splitsing op te heffen worden patiënten, familieleden en therapeuten geholpen de kernproblematiek onder ogen te zien en ervaren ze elkaar als medestanders in verschillende rollen. Familieleden zijn vaak blind voor hun eigen voorwaardenscheppend gedrag en klinici zijn nogal eens geneigd de problematiek van patiënt en familieleden te veel te abstraheren, waardoor de klinische leersituatie te veel los komt te staan van alledaagse leefsituaties. De ontmoeting brengt de kracht van eenieder naar boven en is een heilzame aanpak voor blinde

Geïntegreerde behandeling van dubbele diagnose

vlekken die in de verschillende contexten kunnen ontstaan. Voor een dergelijke invulling hebben de schrijvers jammer genoeg niet gekozen.

Het cognitief-gedragstherapeutische referentiekader in dit hoofdstuk biedt veel mogelijkheden om zaken als coping en probleemoplossing vorm te geven en is onmisbaar bij het opzetten en leiden van familiegroepen. Wel mis ik een meer systemische visie, waarbij ook het veel voorkomende voorwaardenscheppend gedrag van familieleden aandacht krijgt. In gezinnen die met dubbeldiagnostiek kampen is vaak sprake van een omgekeerde hiërarchie, in stand gehouden door ouders of andere familieleden die niet samenwerken, waarbij ziekte winst van de 'patiënt' en schuldgevoel van familieleden elkaar gevangen houden.

Als het vooral om adolescenten gaat, valt ook te denken aan de invalshoek van Haim Omer, een structureel-strategisch gekleurde aanpak waarbij zowel wordt geïnvesteerd in herstel van ouderlijk gezag als in de onderlinge hechtingsband.

Concluderend kan gesteld worden dat het hoofdstuk voor systeemtherapeuten in de verslavingszorg die geïnteresseerd zijn in het opzetten van een familiegroep, toch voldoende inspiratie, inzichten en handvatten biedt om in de eigen werkomgeving deze effectieve en familie vriendelijke aanpak verder vorm te geven.

Gerrit van den Born is maatschappelijk werker, psychotherapeut en systeemtherapeut, werkzaam in Verslavingskliniek Paschalis VVG te Oostrum. E-mail: gerritvandenborn@hetnet.nl.

Psychische stoornissen en naastbetrokkenen – Een praktijkboek voor behandelaars

Erwin van Meekeren & Jan Baars (2011). Amsterdam: Boom. 168 pp. € 27,50. ISBN 978 94 6105 482 1.

Handboek borderline persoonlijkheidsstoornis

Theo Ingenhoven, Ariëtte van Reekum, Bert van Luyn, & Patrick Luyten (red.) (2012). Utrecht: De Tijdstroom. 554 pp. € 49,-. ISBN 978 90 5898 203 2.

Jolante de Tempe

Erwin van Meekeren is een onvermoeibaar strijder voor het betrekken van naasten in de behandeling van volwassenen met psychische stoornissen in het algemeen en persoonlijkheidsstoornissen in het

bijzonder (o.a. Van Meekeren, 2009; Van Meekeren & De Jong, 2010). Niet vanwege de pathologische invloed van die naasten, zoals in de hoogmoedige jonge jaren van de gezinstherapie werd aangenomen, maar als medebetrokkenen, medelijdende en belanghebbenden. Deze positie wordt inmiddels ruimschoots onderstreept in de Multidisciplinaire richtlijn persoonlijkheidsstoornissen (Landelijke Stuurgroep, 2008) en de Modelregeling relatie ggz-instelling - naastbetrokkenen (Betrokken omgeving, 2004).

Toch is dit contextuele denken op veel plaatsen in de ggz nog steeds geen vanzelfsprekendheid. Daarom schreef Van Meekeren samen met systeemtherapeut Jan Baars het bovengenoemde boekje *Psychische stoornissen en naastbetrokkenen – Een praktijkboek voor behandelaars*. De lezers van *Systeemtherapie* zullen hierin